

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПОРІВНЯНЬ У РОМАНІ ЛЮКО ДАШВАР «РАЙ. ЦЕНТР»

Порівняння як мовно-художній засіб є цілком природним у художньому стилі, де воно стає одним з основних стилістичних прийомів. Реалізується порівняння за допомогою різних граматичних структур, що не завжди вкладаються в схему граматичної класифікації порівнянь.

Порівняння відзначаються тим, що відбивають специфіку індивідуального світобачення автора. Тому дослідження такого типу дає можливість глибше проникнути у його внутрішній стан, перейнятися проблемами, які порушує автор у своїх творах.

Ім'я Люко Дашвар як письменниці з'явилося в історії української літератури зовсім недавно. Але за цей час її романи стали справжніми українськими бестселерами, здобували призові місця на конкурсах «Коронація слова» та «Книга року ВВС». Та попри таку популярність романи практично не є дослідженими, тому тема роботи є доволі **актуальною**.

Метою роботи є аналіз порівнянь у романі Люко Дашвар «РАЙ. Центр», що дає можливість всебічно і глибоко усвідомити, наскільки мовні засоби дозволили автору виразно змалювати персонажів та передати їхні емоції.

Люко Дашвар – українська письменниця, журналіст у минулому. За освітою інженер-механік. Письменниця стала ковтком живої води в українській літературі. Події її романів відбуваються як і у чотирьох стінах, так і у великих містах, від романів буває боляче, бридко, солодко, але аж ніяк не байдуже. Люко Дашвар пише «без гриму», по-справжньому. Її романи «ковтаються» за ніч і розходяться накладом понад сто тисяч примірників. Люко Дашвар про свої книги говорить, що всі вони про життя, що це історії одного нещастя, яке ніколи не могло б стати щастям. «Для мене книга «РАЙ. Центр» найважливіша, хоч у неї найменший успіх, – каже письменниця. - Всі мої романи — просто історії. А от «РАЙ. Центр» — зріз нинішнього молодіжного суспільства.

Завдяки порівнянням твір набуває неповторної форми, що виражає всю експресію змісту. «Порівняння – це троп, який полягає у поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою компаративної зв'язки, тобто єднальних сполучників: як, мов, немов, наче, буцім, ніби та ін., або предиката — подібний, схожий, нагадує, здається та ін. В основі порівнянь лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис» [3, 546].

Досліджували цей троп такі українські мовознавці як І. Кучеренко «Порівняльні конструкції мови в світлі граматики», Л. Мацько «Риторика», Заборна М. «Порівняльні конструкції в системі складнопідрядного речення» та ін. [5, 6, 8].

Проаналізуємо детальніше граматичні форми.

У романі «РАЙ. Центр» автор найчастіше використовує порівняння у такій граматичній формі, як підрядне речення: «Здригнувся, повільно і важко — ніби у кожену ногу по дві баби вчепилися, голосять і не пускають — посунув до Дніпра»[14,12]. Такі конструкції складають 72% від усіх зафіксованих. У романі найуживанішими є порівняльні звороти (поширений і непоширений) із сполучниками **як, мов, немов, наче, неначе, неначебто, ніби, нібито, немовби, немовбито**. Наприклад: «слово, мов іскри з каменя»[14,63], що становить 60% досліджуваних порівняльних конструкцій. Речення порівняльної структури, у яких об'єкт порівняння охоплює усю предикативну частину також не є чисельними (2,5%): «вогні мостового освітлення, мов райські свічки»[14,5].

Значення порівняння виражає порівняльний зворот - частина простого речення, що складається з порівняльного сполучника та повнозначного слова.

Також у творі «РАЙ. Центр» трапляються у невеликій кількості звороти із сполучником **аж**, що вирізняється з-поміж сукупності порівняльних конструкцій своїми семантико-синтаксичними особливостями. Він виражає не власне-порівняльне, а порівняльно-об'єктне значення. Сполучник в цих порівняльних зворотах означає порівняння предметів і явищ за зростанням чи спадом у них ознаки і тому поєднується з опорними словами. Наприклад: «На веранду вийшла рудокоса, тонка, аж дзвенить, дівчина років сімнадцяти»[14,21];

Найчастіше вживаються сполучники, що вказують на модально-порівняльну функцію порівняльного звороту в романах (*мов, немов, наче, неначе, ніби* та под.), а також сполучник *як*.

Найбільш поширеними у романі є порівняння із сполучником *як*, за ним, в міру зменшення їх вживання, ідуть сполучники приблизно в такому порядку: *мов, немов, наче*.

Сполучникові порівняння найчастіше бувають складовими частинами складних, а саме складнопідрядних речень.

Слова *ніби, мов, немов, нібито* і под., що входять до складу підрядних речень, є частки з модальним значенням.

Найчастіше у романі вжиті сполучники, що вказують на модально-порівняльну функцію порівняльного звороту (*мов, немов, наче, неначе, мовби, ніби* та под.), наприклад: «*Хлопець задихнувся, нервово закусив губу, стояв біля «мазераті», дивися на міст, ніби картинка, як у кіно, мала повторитися за мить, аби він роздивився її краще, усвідомив, зрозумів»*[14,12]; «*Здригнувся, повільно і важко – ніби у кожену ногу по дві баби вчепилися, голосять і не пускають»*[14,12]; «*Коштовно неголений мажор однією рукою вчепився у кермо, другою тер очі, наче все що сталося мить тому, лише наснилося»*[14,12]; «*Свиря з Мишикою мовчали, ніби у чомусь провинилися»* [14,12]; «*Розрізнені плани, як шматки смальти»* [14,27].

Сполучник *як*, що виражає власне порівняльну функцію, трапляється значно частіше, це переважна більшість усіх порівнянь: «*Тільки й устиг до автівки добігти, як під колеса вкотився круглий, як гарбуз, дядько років п'ятдесяти»*[14,11]; «*спину гне як проклята»*[14,30]; «*бруньки на деревах набуявіли, як губи після поцілунків»*[14,41]; «*розкрилися, як губи для чергового поцілунку»* [14,41]; «*закоптила чайник у кухні, як сухе листя»*[14,42]; «*зголодніли як звіри»*[14,48]; «*Кілька хвилин – як Всесвіт. Без кінця і краю»*[14,53]; «*говорив, як зірки у мозок забивав»*[14,65]; «*не помічати таких дрібних перешкод, як люди»*[14,66]; «*питання, як сокира»*[14,71]; «*новина – як ляхова пастка»*[14,93]. Також наявні конструкції, у яких порівняння виступає у граматичній формі родового відмінка.»*Прямісінько у міцного, мов глиба, парубища»*[6].

У романі автор використовує поширений прийом – створення розгалужених порівнянь, які вказують не на основну, а на цілий ряд спільних ознак у двох порівняльних явищ, наприклад: «*Знітився, бо застигли, мов скляні фігурки людей навколо, здається були трохи покаліченими»*[14,86].

Як у простому, так і в складнопідрядному реченні порівняння виступають одним із основних, характерним для них значенням: виражають ознаки предметів – атрибутивні(означення, означальні підрядні речення), предикативні (присудки та присудкові підрядні речення), ознаки ознак (опосереднені означення способу дії, підрядні речення способу дії).

На основі порівнянь можуть утворюватись узгоджені означення як з метафоричним значенням, так і з прямим: «*підскочив наче хто зад в потилицю загнав»*[14,63]; «*підскакує, ніби хтось його за мотузку смакає»*[14,92]; «*сплеснула руками, ніби Філіпа Кіророва побачила»* [14,115].

У всіх означеннях, виражених складними прикметниками, легко можна побачити, що складна основа їх створена з словосполучення, яке раніше становило склад порівняння. Означення, утворені на основі порівняння, не обов'язково мають прикметникову форму вираження; бувають поширені порівняння, виражені, наприклад, прикметниковим зворотом: *Дивна і руда, наче із бронзового віку* [14,83].

Порівняння належать до домінуючих лексичних засобів, які виражають важливі для розуміння образу значення і повторюються в мовленнєвій репрезентації образу декілька разів.

Усі випадки використання порівнянь в художніх творах свідчать про те, що за допомогою порівнянь в образній, конкретно-відчутній формі виражаються різні ознаки предметів і явищ взагалі або ознаки ознак. Це значення для порівнянь є основним, суттєвим, яке нерозривно пов'язане з емоційним його значенням, тобто з емоційним реагуванням людини на зображувані за допомогою порівнянь явища та предмети.

Як на мене, в романі «РАЙ. Центр» порівняння займають одну із провідних ролей, тому що реципієнт, читаючи, довершує образи, натомість письменник конкретизує та насичує їх барвами.

Отже, найчастіше автор використовує порівняння у таких граматичній формах, як підрядне речення та порівняльний зворот(поширений і непоширений), менш частотними є описові порівняльні конструкції, конструкції з формами ступенів порівняння прислівників і прикметників, речення порівняльної структури, у яких об'єкт порівняння охоплює усю предикативну частину.

Образи, створені письменником за допомогою порівнянь, не тільки розкривають нам ознаки чи характер вияву їх у предметі, але й є засобом пізнання явищ дійсності іншими людьми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура мови.- Львів,2003.- 456 с.
2. Волинський П.К. Основи теорії літератури.- К.:Радянська школа,1967.- 392 с.
3. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І. Літературознавчий словник-довідник. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
4. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика.- К.: Наукова думка, 1982.- 367 с.
5. Заборна М. Порівняльні конструкції в системі складнопідрядного речення/ М.Заборна.- Тернопіль.: Підручники і посібники,2001.- 28 с.
6. Кучеренко І.К.Порівняльні конструкції мови в світлі граматики.-К.:Вид-во Київського університету, 1959.- 107 с.
7. Люко Дашвар. РАЙ. Центр.
8. Мацько Л. І. Риторика: Навч. посіб. — 2-ге вид., — К.: Вища школа, 2006. —311 с.
9. Рошко С.М. Формально-граматична та функціонально-семантична структура порівняльних синтаксем і підрядних речень у сучасній українській мові. <http://disser.com.ua/contents/6538.html>.

Горба Г.

Науковий керівник – проф. Ткачук М. П.

ЕСТЕТИЧНА СВОЄРІДНІСТЬ ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ

Більше століття вже минуло з того часу, як у мистецтві і, зокрема, в літературі виник модернізм. Не зважаючи на несприятливі умови, українська література також приєдналася до світового літературного процесу і в той чи інший спосіб прагнула не бути самодостатньою, а залучалась до європейського руху. Історичні умови гальмували процес наближення української літератури до відповідного європейського рівня. Вже традиційно поняття «модернізму» прикладають до письменників на рубежі віків і періоду до Першої світової війни. Якщо говорити про сучасне академічне літературознавство, то з одного боку, воно вирізняється колосальним інтересом до модернізму, а з другого – відсутністю серйозних узагальнень на цю тему. Серед студій виділяються праці, присвячені дискурсивній практиці модернізму: Соломії Павличко, Ярослава Поліщука, Володимира Моренця, Тамари Гундорової . Література модерну – це текст, який вимагає коментування, певного роду відгадування, тлумачення, екзегетики. Модерністи закладають певні сенси з метою, аби читач відшукав їх.

Мета роботи – розглянути естетичну платформу дискурсу українського модернізму, сформувані цілісний погляд щодо своєрідності українського модернізму.

Поява модернізму зумовлена як соціально-політичними, так і суто художніми (і навіть особистісними) причинами. Філософсько-світоглядними підвалинами модернізму були ідеї Артура Шопенгауера, Фрідріха Ніцше, Анрі Бергсона, Зигмунда Фрейда, Карла Густава Юнга та ін. Їх роздуми про трагедію та крах традиційного гуманізму, історичний тупик, у якому опинилося людство, складний та суперечливий характер спілкування людини з навколишнім світом, її відчуженість від світу примусили людство багато в чому переглянути свої погляди на світ і місце людини в цьому світі.

При всій розгалуженості, строкатості, сплутаності художніх процесів у культурі ХХ ст. можна простежити дві основні лінії історичного розвитку. Одна пов'язана з продовженням традицій реалізму. Друга – з виникненням на базі декадентства нових тенденцій і подальший розвиток модернізму.

Специфічним культурним феноменом ХХ ст. називають модернізм. Модернізм (від «modern» – сучасний, новий) - термін сумарний, який позначає велику кількість не схожих між